

Важливими засобами передання емоцій у романі є соціальні діалектизми, просторічні слова та діалектизми, яких у творі є досить велика кількість. Цю молодіжну лексику ми поділили на такі групи:

– назви людини:

мерзотник (особа, здатна на всіяку підлість; негідник.) [3, с. 15]; *карлсон* (про маленького ростом, повного чоловіка) [3, с. 19]; *сука* (про підлу, нікчемну людину.) [3, с. 29]; Наприклад: «Що більше часу спливало від похорону, то дужче я зміцнювався в переконанні, що винним у трагедії не збіг обставин, погана погода чи воля Божя (одна з колег підійшла до мене на цвинтарі й намагалася втішити аргументом : « Бог забирає найкращих», - *дурена*), а бивця» [3, с. 57];

– назви предметів та явищ:

слова на позначення різних предметів: *калаш* (автомат) [3, с. 169]; *камізелка* (безрукавка, жилетка) [3, с. 223]; *кусень* (шматок) [3, с. 223]; *манатки* (дрібне домашнє майно, особисті речі; пожитки) [3, с. 249]; Наприклад: «Швидко впоравшись із *куснем*, я перехилив зловлене долонею в рот, вдкрутив пляшку бренді і зробив кілька жадібних ковтків.» [3, с. 223];

– назви дій:

назви фізичних дій людини: *біснутися* (нервуватися) [3, с. 61]; *згребти* (взяти чогось дуже багато) [3, с. 69]; *заливалася* (голосно сміялась) [3, с. 77]; *наминати* (швидко їсти) [3, с. 83]; *набити* (сильно наїстись) [3, с. 86]; *пацекувати* (сильно кричати) [3, с. 100]; Наприклад: «*Набивши* шлунок макаронами з фаршем, я влігся й увімкнув серіал, але миттю заснув» [3, с. 86];

– назви оцінок:

назви, що дають оцінку предметів та явищ: *прісний* (не цікавий) [3, с. 134]. Наприклад: «Наш другий рік у Варшаві був *прісний*, бо в ньому нічого неординарного не відбувалося, але якраз завдяки цьому він водночас був і щасливим» [3, с. 134].

Експресиви у романі «Твій погляд, Чіо- Чіо- Сан » дали змогу А. Любці розширити рамки використання лексики в художньому творі, створити яскраву мовну палітру й досконало передати життя суспільства. За допомогою емоційної лексики автор реалізував приховане, глибинне в слові, збільшив виражальні можливості мови.

Таким чином, емоційно забарвлена лексика збагачує і увиразнює мовлення, дає можливість образно висловити свою думку з приводу прочитаного, побаченого чи почутого, допомагає визначити характерні ознаки предметів, а також риси характеру людей, висловити схвалення чи осуд дій персонажів художніх творів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабенко Л. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке: [монография] / Л. Бабенко. – Свердловск : Из-во Урал, 1989. – 184 с.
2. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні / Н. І. Бойко // Навч. Посібник для студ. філолог. спец. / Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин: НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. – 217 с.
3. Любка, Андрій Твій погляд, Чіо- Чіо- сан [Текст] : роман / Андрій Любка. – Чернівці : Меридіан Черновіц, 2018. – 336 с.

Медвідь О.

Науковий керівник – доц. Бабій І. М.

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ «ДІМ НА ГОРІ» ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА

Фразеологія як лінгвістична дисципліна виникла в 40-х роках ХХ століття. «Багато дослідників займалося вивченням цієї дисципліни, передумови теорії фразеології були закладені ще у працях І. Срезневського, О. Шахматова, О. Потебні та інших мовознавців. Значний вплив на розвиток фразеології мали також праці швейцарського лінгвіста Ш. Баллі» [6, с. 44].

Відомою є семантична класифікація В. Виноградова, який у 40-х роках ХХ століття розробив свою концепцію, спираючись на дослідження Ш. Баллі. В. Виноградов запропонував класифікацію фразеологізмів, за якою фразеологічні одиниці поділяються на три типи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. Послідовники мовознавця утворили згодом виноградівську школу, до неї входили В. Жуков, О. Бабкін, М. Шанський, В. Архангельський, І. Чернишова, Л. Ройзенсон та Р. Попов» [2].

Фразеологія була досліджена у працях Д. Ужченка, М. Алефіренко, Г. Удовиченко, І. Бабій та інших.

«Оскільки основними ознаками фразеологічних одиниць є їх семантична місткість, потужна емоційна експресія та оцінність, фразеологізми посідають помітне місце в художньому мовленні» [1, 291], зазначає І. Бабій.

Актуальність дослідження. Сьогодні особлива увага приділяється вивченню власне українського фонду мови, важливою складовою якого є фразеологічні одиниці, які представлені у творчості багатьох письменників. Одним із таких письменників є Валерій Шевчук, мова творів якого потребує детальнішого вивчення і дослідження, адже вона насичена великою кількістю фразеологізмів.

Мета статті – аналіз семантики та стилістичних функцій фразеологічних одиниць у творі Валерія Шевчука «Дім на горі».

Валерій Шевчук у романі « Дім на горі» використовує велику кількість різноманітних фразеологізмів, кожен з яких у цьому творі виконує важливу роль. Ці фразеологізми можна поділити за класифікацією В. Виноградова на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

Серед **фразеологічних зрощень** у романі зустрічаються такі : *з неба впасти, грати першу скрипку, напускати туману, крапля від краплі, лице в лице, не знаходити собі місця, зі шкури лізти, кров заговорила, земля хитається під ногами, віднайти друге дихання, висіти між небом і землею та інші.*

Серед фразеологізмів, які вживає Валерій Шевчук у романі «Дім на горі», зустрічається також чимало **фразеологічних єдностей**. До них можна віднести такі фразеологізми: *аж у голові запаморочилося, запалали очі, розводити руками, тепло на серці, забивати голову, рідки в роті не мати, видивляти очі, кинути оком, закусити губу, стороннє око, махнути рукою та багато інших.*

У романі «Дім на горі» важливе місце займають **фразеологічні сполучення**, хоч їх порівняно менше, ніж фразеологічних зрощень та фразеологічних єдностей. Серед них можна виділити такі: *відводити погляд, збиватися з дороги, блискати зубами, зустрітися поглядом, зуби скалити, переступити поріг, проплакати очі, сам на сам, наливатися полум'ям, переступати межю.*

«У теоретичних дослідженнях з фразеології помітне місце посідають класифікації за граматичним принципом. Так, морфологічний підхід до фразеологічних явищ базується на співвіднесеності фразеологічних одиниць із певними частинами мови і передбачає визначення лексико-граматичної природи стрижневого слова. Наприклад, О. І. **Молотков** виділяє за цим принципом такі лексико-граматичні розряди фразеологічних одиниць :

- 1) іменні фразеологізми;
- 2) дієслівні фразеологізми;
- 3) ад'єктивні фразеологізми;
- 4) адвербіальні фразеологізми;
- 5) вигуківі фразеологізми» [3, 126].

Послугуючись граматичною класифікацією О. І. Молоткова, можна охарактеризувати фразеологізми роману «Дім на горі». Відповідно, до **іменних фразеологізмів**, ужитих у романі, можна віднести такі: *рання пташка, стороннє око, сім мішків вовни, відкрита душа, повна голова, широка душа.*

Багато використано у творі Валерій Шевчук і **дієслівних фразеологізмів**: *відводити погляд, розводити руками, кинути оком, напускати туману, зі шкури лізти, обвести поглядом, блискати зубами, ковтати сльози, грати першу скрипку, залитися червоною фарбою та багато інших.*

Зустрічаються у романі також і **ад'єктивні фразеологізми**. Серед них можна назвати такі: *з іншого тіста, крапля від краплі, їсти не просить*.

У романі автор уживає багато **адвербіальних фразеологізмів**, наприклад: *сам на сам, лице в лице, одним духом, з-під руки, плече в плече, ні за цапову душу, серце не на місці, тепло на серці*.

У романі «Дім на горі» фразеологізми виконують важливу стилістичну роль. Фразеологізми додають роману емоційності, влучності, дотепності, оригінальності й колоритності. Фразеологізми підкреслюють багатство й оригінальність індивідуального мистецького стилю Валерія Шевчука, мають важливе значення в розгортанні сюжету твору, надають художнім образам виразності й природності. Фразеологізми є цінною прикрасою роману «Дім на горі».

У творі багато фразеологізмів виконують оцінну функцію, вони передають позитивне чи негативне ставлення автора до об'єктивної дійсності. Фразеологізм *кров заговорила* передає схвалення, прихильність, наприклад: « В ньому не заговорила бурхливо кров, як це буває при любові з першого погляду...» (с. 64). Фразеологізм *із іншого тіста*, в даному випадку, також передає схвалення, наприклад: «Вона вже з іншого тіста зліплена, хоч і в ній також багато від жінок цього дому.» (с. 77). Чуйне, прихильне ставлення передає фразеологізм *відкрита душа*, наприклад: « Ти не завжди була відкрита до мене душею, – сказала тим-таки тоном стара.» (с. 163). Несхвальне ставлення викликає фразеологізм *збитися з дороги*, утратити глузд, наприклад: « Отак збився з дороги, і ні пуття з нього, ні толку...» (с. 94).

Ефективним засобом надання твору жартівливого тону є функція гумору і сатири. Таку функцію у творі виконують фразеологізми *скалити зуби, молоту язиком, блискати зубами, сім мішків вовни* та інші. Наприклад: « Ну що? – спитала поблажливо. – Наговорила тобі баба сім мішків вовни?» (с. 166); « Степан натхненно забивав здоровенного цвяха, залізни в парту, а його жінка перехилилася через паркан до сусідки і не менш натхненно молола з тою сусідкою язиком.» (с. 147); « Ну, як тут діло? – гукнув він, скалячи зуби намагаючись згасити зрадливий трем у пальцях.» (с. 147).

У романі фразеологізми виконують також емоційно-експресивну роль. За допомогою фразеологізмів автор відтворює внутрішній стан персонажа. Багато фразеологізмів зі словами *душа і серце* виражають психічний стан людини, її почуття: *серце стискається, серце не на місці, відчинити серце, шкребе під серцем, тенькнуло в грудях, душа скулюється, широка душа, брати в серце*. Наприклад: « Вона скаже щось веселе про того старого своєму чоловікові, аж той розрегочеться, але в серці в неї щось тенькне, наче обірветься тонка струна.» (с. 141); « Галина душа стала широка, розійшовшись на весь цей окрай, який вона взяла в серце...» (с. 102).

Психологічний стан персонажів виражають фразеологізми *мороз пробіг поза спиною, гратися з вогнем, розводити руками, втратити голову, не знаходити собі місця, зробити круглі очі, залитися червоною фарбою* та багато інших. Наприклад: « Я не хотіла б, щоб ти гралася з вогнем.» (с. 221). « Звела погляд на стару, і мороз пробіг їй поза спиною.» (с. 256).

Висновки. Отже, у романі «Дім на горі» вжито велику кількість фразеологізмів. Скластифікувавши фразеологізми за семантикою, зазначимо, що найбільше у творі Валерій Шевчук ужив фразеологічних єдностей, митець використовує також велику кількість фразеологічних зрощень. Фразеологічні сполучення зустрічаються у творі трохи менше, але вони у романі відіграють не менш важливу роль.

Валерій Шевчук у своєму романі «Дім на горі» використовує надзвичайно багату палітру фразеологізмів, які у творі виконують важливу стилістичну роль. Вони надають роману особливої оригінальності, колоритності, допомагають розкрити внутрішній світ персонажів, їхні характери та емоції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабій І. М. Фраземіка творів Богдана Лепкого: загальномова та індивідуально-авторська. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство: матеріали міжнародної конференції «Богдан Лепкий у полікультурному дискурсі Європи та Америки». Вип. 47. Тернопіль, 2017. С. 290 – 300.
2. Мокієнко В. М. Слов'янська фразеологія В. М. Мокієнко : [підручник для вузів за спец.] М. : Вища школа, 1989. 287с.

3. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка. А. И. Молотков. Л.: Наука, 1977. с.126-150.
4. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови. Г.М. Удовиченко. К.: Вища шк., 1984. Т. 1-2.
5. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко: [навч. посіб.] К. : Знання, 2007. 494 с.
6. Устенко Л.Ф. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у різних стилях української мови. Л.Ф. Устенко. Наукові записки НДУ ім. Гоголя, 2011. С. 40-44.

Марковська М.

Науковий керівник – доц Розумович О. А.

МОЇ РОЗДУМИ НАД ТВОРОМ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА. ЕСЕ ПРО АБСУРД»

Метою мого дослідження є твір Камю, в якому він висловлює основні філософські думки. Альбер Камю за своє життя неодноразово заявляв, що він не є філософом. Професійним філософом він дійсно не був, хоч і отримав філософську освіту, проте будь-якому академічному філософові зрозуміла оригінальність мислення Камю, не логічна, а інтуїтивна точність його суджень.

Франція багата на моралістів: усі найвідоміші французькі філософи-екзистенціалісти свого часу були і відомими письменниками, драматургами, публіцистами. Камю не був винятком. Герої його художніх творів ставали втіленням відкритих філософом основних установок свідомості. Іноді персонажі виступали як alter ego автора: так, в «Чумі» всім основним персонажам притаманні певні риси особистості самого Камю, які спільними зусиллями виражають його філософські погляди. « Якщо хочеш стати філософом – пиши романи», - зазначав Камю.

Екзистенціалізм або філософія існування – один з напрямів у філософії ХХ століття, що досліджує людину як унікальну духовну істоту, яка здатна зробити вибір власної долі. Основним проявом екзистенції є свобода, яку варто розуміти як відповідальність за результати свого вибору. Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) передує есенції (сутності). Незалежно від прагнень самого Камю, його філософські ідеї увійшли в масову свідомість як песимістичне («пантрагічне») вчення про абсурдність людського існування. Свою роль зіграла й мода. К. Ясперс у 1951 році писав: « Коли в Парижі юнак ексцентрично одягається, дозволяє собі свободу в еротичних зв'язках, ніде не працює, проводить життя в кафе і розмовляє незвичними фразами, то він – екзистенціаліст; півстоліття тому в Берліні, молодика, що веде такий спосіб життя, назвали б ніцшеанцем. Проте перший має так само мало спільного з Сартром, як другий мав з Ніцше. Вони читали цих філософів, але їх не розуміли, обмежуючись лише присвоєнням багатозначних формулювань з їх захоплюючих праць, при цьому не вмючи методично мислити.» В період після Другої світової війни в Парижі з'явилися так звані «екзистенціальні кафе» з обов'язковими чорними стелями, щоб відвідувачам було легше зосередитися на переживання «тривоги», «абсурду», «відчай» чи навіть «нудьги». Проте в Камю така мода викликала обурення, класиком «абсурду» він себе не вважав, а ігри у «відчай» і «світову скорботу» розглядав як наслідок інтелектуальної убогості.

«Міф про Сізіфа. Есе про абсурд» - філософський твір Камю, написаний в період, коли філософ знаходився під впливом праць К'єркегора, Хайдеггера та Ясперса. «Міф про Сізіфа» - це свого роду філософський трактат, центральним питання якого є : Чи варте життя того, щоб його прожити? На думку Камю, існує лише одна по-справжньому серйозна філософська проблема – проблема самогубства: «Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб його прожити, - означає дати відповідь на фундаментальне питання філософії. Все інше – чи має світ три виміри, чи керується розум дев'ятьма чи дванадцятьма категоріями – вторинне. Якщо мене запитують, на якій підставі я стверджую, що це найважливіше питання, я відповім, що це очевидно з дій, які робить людина». Сізіф кинув виклик богам. Коли прийшов час помирати, він спробував утекти з царства мертвих. За це боги його покарали: вічно він буде змушений котити величезний камінь на гору, з якої той незмінно скочуватиметься вниз, і все потрібно